

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора філологічних наук, доцента,

завідувача кафедри германської філології

Київського університету імені Бориса Грінченка

МАХАЧАШВІЛІ Русудан Кирилевни

на дисертацію ВЕРЕМЧУКА Ельдара Олександровича

«ОБ'ЄКТИВАЦІЯ ЕТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ:

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ТА СИНЕРГЕТИЧНІ ПАРАМЕТРИ»,

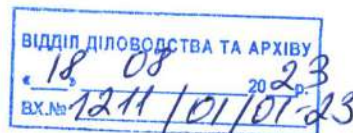
(Запоріжжя, 2023. – 503 с.),

подану на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук

зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

Етика є безперечною основою існування будь-якого цивілізованого суспільства, яка виступає системою відліку для аксіологічного усвідомлення та регулювання інтерсуб'єктних відносин. Етичний конституент соціальної інтеракції є об'єктом дослідження моральної філософії, деонтології, аксіології, психології тощо. Однак, валідним напрямом дослідження етики є мовознавчий, оскільки застосування лінгвістичного теоретико-методологічного інструментарію уможливило виявлення особливостей категоризації та концептуалізації етичних ідей у картині світу та їх вербалізації у лінгвальній системі, що власне дозволяє більш детально заглибитись у їх онтологічну сутність та досягнути духовну природу людини.

Актуальність дослідження зумовлена потребою сучасного мовознавства у всебічному та комплексному висвітленні особливостей об'єктивації етичних категорій і принципів їх самоорганізації та саморегуляції як компонентів англomовної лінгвоетичної системи. Це спричинене тим, що лінгвоетична система є невід'ємною складовою концептосфери, і виступає когнітивною основою й інструментом для виконання морально-оцінних суджень, здатність до яких зумовлює існування людини як носія моралі.

Перспективною та інноваційною для досліджень складних мовних систем є послідовно доведена гіпотеза дослідження яка полягає у тому, що англомовні етичні категорії виступають цілісним системним когнітивно-синергетичним феноменом, який об'єктивує морально-аксіологічний аспект міжособистісної і соціальної взаємодії та здатний до самоорганізації й саморегуляції відповідно до особливостей історико-культурного розвитку суспільства. Підтвердження цієї гіпотези відбулося завдяки застосуванню по-перше, комплексу доречно підібраних когнітивних та синергетичних методів дослідження, а, по-друге, об'ємом проаналізованого матеріалу, який складає 12100 мовних і мовленнєвих одиниць, взятих з лексикографічних джерел, корпусів та семантичних мереж, обробку яких здійснено за допомогою пошукових двигунів та доступних аналітично-обрахункових алгоритмів, і 4050 паремійних одиниць, обраних із компендіумів цитат та афоризмів. Достовірність результатів підтверджується також не лише обсягом емпіричного матеріалу дослідження, але й різноманітністю його джерел, до яких входять дванадцять лексикографічних, три корпуси англійської мови, дві семантичні мережі та два компендіуми цитат та афоризмів.

Окрему увагу привертає досить обширна теоретико-методологічна база, покладена в основу поданої дисертаційної праці, що викладена у першому розділі та включає в себе теорії лінгвокогнітивістики, до яких належать теорія категоризації, теорія прототипів, теорія семантичних універсалій, теорії когнітивних моделей та образ схем, теорія базисних фреймів, концепція когнітивного змісту концепту та його макроструктури, концепції просторової семантики, силової динаміки, концептуальної інтеграції, теорія фреймів; та лінгвосинергетики, зокрема теорія нелінійних систем, теорія самоорганізації мови та її концептосистем, теорія фракталів та концепція автопоезису.

Наукова новизна дослідження полягає перш за все в тому, що в ньому запроваджено новий науковий напрям — *когнітивно-синергетичну лінгвоетику*, який має на меті дослідження особливостей самоорганізації та

саморегуляції лінгвоетичного фрагменту англомовної картини світу. Окремої уваги заслуговує методологічний апарат запропонованого напрямку та розроблений алгоритм дослідження який детально висвітлений у розділі 2 й складається з чотирьох фаз, кожна з яких включає ряд стадій, подрібнених на кроки та мікрокроки.

Слід наголосити на комплексності дослідницької методології, застосованої у поданому дослідженні, зокрема аналіз етичних категорій здійснювався відносно чотирьох систем відліку: етимологічної, категоріальної, концептуальної та синергетичної. Багатовимірність дослідницького підходу дозволила ефективніше реалізувати мету дослідження та більш повно визначити і схарактеризувати лінгвокогнітивні та синергетичні параметри об'єктивації етичних категорій в англійській мові.

Варто відзначити розроблену у розділі 3 методику етимологічного профілювання, яка направлена на встановлення діахронічно базових образів, покладених в основу первинної категоризації та концептуалізації етичних ідей.

Досить цінним для розвитку комунікативного вектора досліджень є характеризування ідентифікаційного та акціонального модусів етичних категорій у розділі 4, у результаті чого було вперше висвітлено категоріальні рамки та доменні матриці англомовних лінгвоетичних категорій. У концептуальному вимірі етичні категорії розглядаються автором як однойменні лінгвоетичні концепти, що дало змогу окреслити їх когнітивний зміст, висвітлити макроструктуру та встановити особливості їх ментальної репрезентації через аналіз концептуальних метафор, у яких вони постають цільовими доменами.

Результати дослідження, отримані у розділах 3-5 було застосовано у розділі 6 для аналізу сукупності етичних категорій як окремої англомовної лінгвоетичної системи, яка характеризується синергетичними параметрами відкритості, динамічності, нерівноважності, нелінійності та фрактальності. У результаті цього автором було створено та описано модель самоорганізації

англомовної лінгвоетичної системи у динамічній синхронії

Разом з цим, як і будь-яка солідна наукова праця, дисертація Е. О. Веремчука породжує певні дискусійні питання, які б хотілося уточнити та отримати на них відповідні роз'яснення.

1. У дослідженні не представлено окремого визначення для ключового поняття «лінгвоетична категорія», тому хотілося б уточнити що мається на увазі під цим терміном. Також необхідно прояснити різницю між вербалізацією етичних категорій та номінацією цих етичних етичних категорій, як це представляється за емпіричним матеріалом дослідження.

2. У паспортизації методології дослідження не очевидно, яким чином поєднуються синхронійний та діахронійний підходи та який з них є домінуючим?

3. Потребує пояснення чому поза межами моделювання залишилися такі етичні концепти як SIN, SALVATION, DAMNATION, оскільки вони не входять у перелік основних семи конститuentів англомовної лінгвоетичної системи в роботі, але є важливими складниками європейського загальнохристиянського світобачення та етики.

4. Не завжди є зрозумілим яким чином поєднується методика концептуального та фреймового аналізу та як вони доповнюють одна одну для досягнення дослідницьких завдань.

5. Для дослідження номінативних та асоціативних полів етичних концептів рекомендовано було б застосовувати програму Sketch Engine, яка надає змогу аналізувати великі об'єми текстів для встановлення колокативних та семантичних зв'язків між окремими концептуальними вербалізаторами.

6. Бажано було б у пункті 6.2.4. унаочнити у вигляді схеми продуктивність інформаційної енергії у самоорганізації англомовної лінгвоетичної системи.

Вищевикладені зауваження мають дискусійний характер, а тому не свідчать про суттєві недоліки поданої праці. Вважаю, що дисертація

Е. О. Веремчука є завершеним самостійним дослідженням, у якому повністю реалізована мета та відповідні поставлені у вступі завдання. На підставі ретельного аналізу дисертації, автореферату та основних публікацій стверджую, що дисертація «Об'єктивація етичних категорій в англійській мові: лінгвокогнітивні та синергетичні параметри» є завершеним оригінальним дослідженням, яке за змістом та оформленням відповідає п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 607 від 15.07.2020 р.), а його автор Веремчук Ельдар Олександрович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук, доцент

завідувач кафедри германської філології

Київського університету імені Бориса Грінченка

Р. К. Махачашвілі

